

Cînd se număra, pr

Cam pe la această vreme a anului teatral, cînd scîndura s-a încins destul de tare și prin săli ostenite începe adie vînt de vacanță mare, cînd cronicarii își suflecă necile și pornesc să facă socoteala stagiunii, cam la ora asta izbucnesc, una după alta, ca mugurii primăvara, premierele originale: promisiuni mai vechi, restanțe, jurămte repertoriale ce nu au putut fi — din cauze «absolut efective»... respectate în timp, iar uneori chiar și piese prezentate la data stabilită! Toată lumea se repede, febril și voioasă, să-și achite datoriile față de dramaturgia actuală, față de spectatorii care așteaptă, răbdători, stăpîni de stagiune, marea piesă, marile piese ale actualității, întîmîndu-se chiar și cu unele mai puțin mari, numai să simtă zvicnind acolo, pe scenă, ceva din adevărul de aproape, din sală. Să nu ne plîngem că ne-au lipsit, în aceste ultime săptămîni bucureștene, premierele originale: multe, au fost ele multe. Una dintre ele se numea, simț,

«LA CIORBA DE POTROACE»

După ce, anul trecut, Sergiu Fărcășan a dat, în «Lovitura», arhanghel furios numit Benedict Soveja, care s-a talat solid și definitiv într-o posibilă antologie teatrală mînească; după ce s-a miniat, grav și responsabil, pe rele și birocratice, Fărcășan a aruncat solemnitatea și i-a pus pe obraz masca veselă a comediei, și cu hainele carnavalului sub brațul stîng, la vedere, cu un deget scîpărător și otrăvit în mîna dreaptă s-a înfundat într-o mahala din zilele noastre. Material berechet pentru o farsă mustind de intenții satirice în această periferică în care se amestecă, laolaltă, proști nemni și mărunți, înveninați suspinători după «frumoașe vremuri de altădată», coane Veuțe care-și păruiesc alele și domni inspectori Nișulești care «aranjează» ei burile încurcate, scoțînd pe gură tot timpul potop de răitoare alocuțiuni demagogice, lume de mahala în care frumiesc d-alde domnu' Geo, gata să-și vindă și mamă, tată, și casă părintească pentru un Wartburg, și d-alde Ana Raluca, sfînte gata să închidă ochii în fața păcatelor minștești de dragul unei frumoase pietre de veci... Firește, anul «izbăvirii» va fi, în acest univers închis și cangrenat, și similitudinea de a redeschide, în mandatariat, «La ciorba de potroace, unde bea flăcăii și nu zace după șapte polo-

ce». Fărcășan pătrunde în această lume pe porțița de din dos, unde vin ai casei și se vede totul bine, și risul îl zguduie fiecare pas, și el lasă prostia, și lăcomia, și demagogia să măfăie în voie în piesa sa, tocmai ca apoi să le poată plesni lent peste obraz cu ironia lui necruțătoare. El își detestă și vrea să fie, asemeni maestrului de la care se reclamă, și să poată anula personajele și mentalitatea pe care strucește. Nu a învățat însă, mi se pare, de la Carle și acea binecuvîntată însușire care se numește măsură. Fapt care, excesiv de fierbinte în răutatea sa (dar și în artă, poate, de dorința de a da farsei cite ceva din ce e al ei), el aglomerează situații burlești peste situații burlești, începe să compromită personajele, dar reușind, prin peul lor, să compromită uneori și gustul autorului. De totuși foarte greu să accepți ca ax umoristic al piesei scîtă scîpărătoare și spirituală broderie de umor s-ar țîșura în jurul lui!) confuzia, într-una subliniată, dintre restaurant și... o casă de toleranță, este ușor jenant să se vadă, cînd discutîndu-se întreaga dramă, de fidelitate publică cu un gust neevoluat). Și tocmai această involuntară gratitudine — care ține de o înțelegere de suprafață a artei lui Caragiale — îl face pe autor să alunece pe o pantă artistic periculoasă și să frizeze, nu o dată, trivialitatea.

Firește că, bine selecționata echipă de actori de la Nottara, condusă cu mîna sigură și cu un viu simț al farsei de regizoarea Sanda Manu, i-a dat spectacolului și haz, și ritm, și vervă, deși ar fi putut să-i mai tempereze nițel ceea ce avea excedentar ca umor de periferie. Prostia gravă și solemnă, plină de sine, dar nu fără o undă de cumsecădenie pe care Nucu Păunescu (ce excelent actor, ce masivitate și densitate a jocului!) i-a împrumutat-o lui conu Jan; prostia candidă, încrezătoare și mereu gata să se minuneze, pe care Sandu Sticlaru a construit-o pentru Moambă cu de mult știutele și de mult apreciatele sale mijloace comice; și mai apoi lăcomia agitată a lui Geo, automatismele verbale demagogice ale inspectorului Nișulescu, obsesiile funerare ale coanei Raluca și cele automobilistice ale lui Dominic Bujă, ca să nu mai vorbesc de amorul mistuitor al lui conu Petrache, toate au fost urcate pe scenă cu un puternic simț al caricaturii de respectiv Ștefan Iordache, George Punea, Dodi Caian, Petre Popa, Mihai Heroveanu (acest ultim actor ne surprinde și ne incîntă mereu prin neașteptatele ipostaze ale harului său scenic).

REEVALUAREA MITURILOR

Mai întîi, în «Contrapunctele», Paul Everac s-a disputat cu miturile, le-a rediscutat, le-a reevaluat, cum spunea autorul însuși, fără să se teamă că publicul nu o să alerge cu sufletul la gură la o nouă Ifigenie, la un nou Horia, la o nouă versiune a legendei Meșterului Manole. E adevărat că lumea nu a alergat, poate și pentru că autorul a făcut imprudența de a se crede singurul chemat să convertească scenic aceste gânduri dramatizate ale dumisale («Am vrut în acest spectacol să dilată gîndul, cu pasul și gestul, pînă capătă pregnanța unui ceremonial» — primejdioasă intenție pentru un neprofesionist al regiei!), uitînd de eșecurile altor confrăți, minați de aceleași neîmplinite ambiții regizorale. Scurtele schițe dramatice ale lui Everac merită totuși să fie citite pentru noblețea și ineditul ideilor lor, căci de fiecare dată autorul dă mitului un alt sens, o altă dimensiune, o altă direcție. Nu meșterul este cel chinuit de febra creației (el renunță la construcție și optează pentru bucuriile simple și omenești ale vieții), ci Ana, care înțelege rostul adînc al sacrificiului pe care-l pretinde arta și își acceptă, ba își și pretinde, moartea tragică: ideea că artistul nu se poate împlini fără impulsul venit de la oamenii simpli, de la popor, este realmente generoasă. Pentru a putea izbucni să-l revadă pe Oreste, fratele iubit, Ifigenia îl va sacrifica zeiței Artemis, fără a-și da seama, tocmai pe Oreste: iată cum, în împlinirea unui țel nobil, ignoranța poate duce — spune autorul, schimbînd total datele poveștii antice — la sufocarea, la negarea țelului însuși. În ce-l privește pe Horia, cel prins și vîndut de consătenii săi, el este de fapt omul liber, pentru că el are conștiința utilității istorice a gestului său, și nu cei ce l-au trădat, oameni apăsați și prinși în cătușele mizeriei lor condiții umane și sociale.

Paul Everac a folosit deci miturile nu atît pentru a le rediscuta, cît pentru a transmite prin ele cîteva propii meditații asupra vieții și relațiilor umane, cîteva gînduri

▲ Și uite așa, se pune la cale redeschiderea datariat — a restaurantului «La ciorba de potroace» — unde bea flăcăii și nu zace după șapte polo- (Nucu Păunescu, Sandu Sticlaru, Dodi Caian, Mihai Heroveanu în spectacolul de pe scenă «C.I. Nottara»)

CINE EȘTI TU?

Apoi însă, Paul Everac a lăsat jocul tragediei deoparte și — pasionat, se vede, la această ocazie — de formula teatrului cu suflu scurt — a atergat deschise spre «cazuri» de viață, urcînd pe scenă în cadrul lui-Studio un alt spectacol coupé, alte trei personaje, act, în care a reluat de trei ori problema cuplurilor. Și de ce? Într-una dintre variantele de acțiune, cea mai tația bine făcută, el a demonstrat că virtuozitatea de a repeta același număr de variante, el a ales doar trei, în ca-

violent peste obraz cu ironia lui necrutătoare. Ei își vor
eroii și vrea să fie, asemeni maestrului de la care se reclamă,
rău, ca să poată anula personajele și mentalitatea pe care
o intruchipează. Nlu a învățat însă, mi se pare, de la Car-
giale și acea binecuvântată însușire care se numește măsură.
Drept care, excesiv de fierbinte în răzvrata sa (dar și
minat, poate, de dorința de a da farsei cîte ceva din ce e al
farsei), el aglomerează situații burlești peste situații burlești,
menite să compromită personajele, dar reușind, prin pe-
nibilității lor, să compromită uneori și gustul autorului.
Este totuși foarte greu să accepți ca ax umoristic al piesei
(oricîtă scăpărătoare și spirituală broderie de umor -sar
înfișura în jurul lui!) confuzia, într-una subliniată, dintre
un restaurant și... o casă de toleranță, este ușor jenant să
auzi pe scenă discutîndu-se într-una despre «fufulic»,
despre mese folosite în loc de pat, despre «patima nebună»
— convertibilă în fapte, ce să-i faci, virata!, doar o dată
pe săptămîină — a coptului conu Petrache de la pompes,
funebre, care sosește, temător, la rendez-vous-ul adulterin
cu dricul... Toate aceste situații își depășesc cu mult
funcția lor — aceea de a caracteriza personajele — și par
create pentru sine și în sine (ca să nu spun pentru satisfac-
cerea nevoii de rîs — bun pentru digestiile grele — a unui

17

generoasă. Pentru a putea izbuti să-l revadă pe Oreste,
fratele iubit, Ifigenia îl va sacrifica zeitei Artemis, fără
a-și da seama, tocmai pe Oreste: iată cum, în împlinirea
unui teli nobil, ignoranța poate duce — spune autorul,
schimbînd total datele poveștii antice — la sufcocarea, la
negarea felului însuși. În ce-l privește pe Horia, cel prins
și vîndut de constanții săi, el este de fapt omul liber,
pentru că el are conștiința utilității istorice a gestului
său, și nu cei ce l-au trădat, oameni apăsați și prinși în că-
tusele mizeriei lor condiții umane și sociale.
Paul Everac a folosit deci micurile nu arit pentru a le
rediscuta, cît pentru a transmite prin ele cîteva proprii
meditații asupra vieții și relațiilor umane, cîteva gînduri
fierbinți și amare asupra «destinului, a omului, a servitu-
rîlor lui, a zăberii lui între comunicare și hazard, între
moarte și realizare». Dar ideile acestor trei mici piese ale
sale sînt mult deasupra transcrierii lor dramatice — cam
discursivă, copleșită de vorbe, de o lentdare care nu are
virtuți scenice, cu personaje care nu reușesc să se închege
din vorbele pe care autorul le pune la dispoziția lor.
Poate de aceea spectacolul nu a mai fost programat în
ultima vreme pe scena Teatrului Bulandra?

Apoi însă, Paul Everac a lăsat jocul tragic al ideilor
deoparte și — pasionat, se vede, la această oră, mai ales
de formula teatrului cu suflu scurt — a alergat cu brațele
deschise spre «cazurii» de viață, urcînd pe scena Naționa-
lului-Studio un alt spectacol coupé, alte trei piese într-un
act, în care a reluat de trei ori problema cuplului. Cu digi-
tația bine făcută, el a demonstrat că virtuozitatea celor
«Doi pe un balansoar» poate fi repetată într-un infinite
număr de variante, el a ales doar trei, în care, de fiecare
dată, un bărbat și o femeie se întreabă între ei: «Cine ești
tu?». Uneori eroii își răspund, alteori, ca la Eugen Ionescu,
nu, căci replicile lor fug în sensuri contrare, fără să se
înțelească vreodată. Obsesiv de asceza nobilă — și nefertită
scenic — a «Contra punctelor», Everac a simțit nevoia să
scalde toate aceste trei piesuțe într-o putenică — și
foarte la modă — baie essey», să aprindă patimi carnale
la rampă, să pună patul în mijlocul scenei și al vieții per-
sonajelor, opinînd că cel mai autentic mijloc de comuni-